

POSUDOK OPONENTA

**v inauguračnom konaní doc. ThDr. Petra Borzu, PhD.
za profesora v odbore história**

Doc. ThDr. Peter Borza, PhD., je gréckokatolíckym duchovným, vysokoškolským pedagógom a etablovaným historikom, patriacim do strednej generácie slovenských historikov. Vysokoškolské štúdium absolvoval na Gréckokatolíckej bohosloveckej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove (1998). Akademický titul HELic. v odbore cirkevné dejiny (2003) získal na Fakulte cirkevných dejín Pápežskej teologickej akadémii v Krakove. Titul ThDr. v odbore katolícka teológia (2006), ako aj titul PhD. v odbore história (2006) získal na Pápežskej teologickej akadémii / Pápežskej univerzite Jána Pavla II. v Krakove. Ďalší kvalifikačný postup a vedecko-pedagogické pôsobenie je opäť spojené s Prešovskou univerzitou v Prešove. V rokoch 2009 – 2017 pôsobil ako odborný asistent na Katedre historických vied Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove. V roku 2015 sa úspešne habilitoval v odbore história na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. Od roku 2017 doteraz pôsobí na Katedre histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach – v rokoch 2017 – 2023 na funkčnom mieste docenta a od roku 2023 na funkčnom mieste univerzitného profesora. Inaugurant má 15-ročnú prax vysokoškolského učiteľa. Počas tohto obdobia aktívne rozvíjal svoj odborný profil – ako vo sfére vysokoškolského vzdelania, tak aj vo vedeckom výskume. Bol členom akademickej samosprávy a manažmentu Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach.

V odbornej historickej komunite je doc. P. Borza vnímaný ako odborník na dejiny 20. storočia v stredoeurópskom priestore so zameraním na cirkevné dejiny, dejiny gréckokatolíckej cirkvi, národnostné menšiny a problematiku holokaustu. Jeho výskumné zameranie rezonuje nielen v národnom rámci, ale zasahuje aj do širšieho kontextu krajín stredoeurópskeho priestoru. Témy, ktorým sa doc. P. Borza výskumne venuje, sú súčasťou prebiehajúcich vedeckých polemík, ale aj príspevkom k spoločenským diskusiám na Slovensku. Jeho vedecká aktivita tvorí základ pedagogickej práce, ktorá sa pohybuje v obsahovo zhodnej rovine.

Pedagogická a vedeckovýskumná činnosť doc. P. Borzu zo sumárneho pohľadu napĺňa predpísané kvantitatívne kritériá Filozofickej fakulty UKF v Nitre na získanie titulu profesor v odbore inauguračného konania história a takmer vo všetkých ukazovateľoch ich výrazne prekračuje. Najmarkantnejšie to je vidieť pri publikačnej činnosti inauguranta – je autorom a spoluautorom 5 monografických prác, dvoch vysokoškolských učebníc a jedných skript, autor jednej kapitoly v zahraničnej monografii a zostavovateľ dvoch vedeckých publikácií. Pri pohľade na štruktúru publikačnej činnosti inauguranta je potrebné oceniť, že je takpovediac komplexná, obsahuje širokú škálu výstupov rôzneho typu – niekoľko desiatok štúdií v domácich a zahraničných zborníkoch (konferenčných a nekonferenčných) a v domácich i zahraničných časopisoch (7 štúdií v databázach Scopus, WoS a CCC). Nechýbajú odborné a prehľadové práce. To znamená, že autor sa nevyhýba ani popularizačnej stránke, ani zapájaniu sa do odborných polemík. Dovedna doc. P. Borza je autorom a spoluautorom cez 100 publikačných jednotiek, na

ktoré eviduje 180 ohlasov, z nich je takmer polovica (73 citácií) indexovaných alebo zahraničných. Tieto uvedené kvantitatívne údaje sú zjavným indikátorom vedeckej kvality a aj medzinárodného uznania autora. V rámci prehľadov výstupov *kategórie A* inaugurant zaradil 10 výstupov (pre splnenie kritéria sa očakávajú 3 výstupy). Napokon ocenením jeho publikačných aktivít z externého prostredia je aj Cena Emila Korby (v kategórii publikačná činnosť v rokoch 2015 – 2018), udelená v roku 2019 Gréckokatolíckou cirkvou na Slovensku, neziskovou organizáciou „Petra“ a redakciou časopisu Slovo.

Ako podklad k vymenúvaciemu konaniu predložil doc. P. Borza zoznam svojich najvýznamnejších prác, pozostávajúcich zo štyroch monografií a troch vedeckých štúdií. Pohľad do nich (v kontexte celkovej tvorby inauguranta) svedčí o dvoch ťažiskových a prepojených rovinách jeho vedeckovýskumného zamerania. Prvá sa týka dejín gréckokatolíckej cirkvi v 20. storočí, v ktorej sa prepájajú cirkevné dejiny s obdobím ľudáckej a komunistickej totality, stredoeurópskej politiky a s biografickým výskumom (niektorých osobností gréckokatolíckej cirkvi – napr. biskupov V. Hopka a P. P. Gojdiča). Druhá výskumná rovina sa týka dejín holokaustu. Doc. P. Borza ju skúma cez interetnickú klímu menšinových vzťahov a prostredie gréckokatolíckej cirkvi, jej duchovných a veriacich s prihliadnutím na širší kontext doby. Uvedený výskum zreteľne reprezentujú monografie doc. P. Borzu Blahoslavený Vasil' Hopko, prešovský pomocný biskup (2003), Gréckokatolícka cirkev a židia na Slovensku v rokoch 1939 – 1945 (2017), Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1939 – 1945 (2018), Gréckokatolícka cirkev na okupovaných územiach Československa 1938 – 1945 (2019) a dopĺňajú aj tri vedecké štúdie (jedná z nich, publikovaná v Historickom časopise /2017/, je aj príspevkom do sociálnych dejín a sociálneho pozadia holokaustu). Celkovo ide o vhodný výber pre potreby vymenúvacieho konania, zohľadňujúci aj širší časový horizont a tým aj ohlasy na publikácie. Ide súčasne aj o kvalitné práce, dovoľm si tvrdiť – priekopníckeho charakteru, ako aj zložité výskumné témy, ktoré inaugurant spracoval s jemu typickým profesionálnym nasadením a „ponorom“. Nedá mi, napokon, nespomenúť ešte jeden inaugurantov dôležitý edičný počin – rozsiahlu lexikografickú publikáciu Historický schematismus farností Prešovskej metropolie: Prešovská archieparchia (Prešov, 2016; v spoluautorstve s J. Gradošom).

Vo vedeckej komunite je doc. P. Borza známy aj ako aktívny účastník vedeckých podujatí a organizátor vedeckého života. Počas svojho vedecko-pedagogického pôsobenia sa zúčastnil najmenej 40 vedeckých konferencií a seminárov na Slovensku a v zahraničí, takmer 10 prednášok bolo vyžiadaných (Česká republika, Poľsko, USA; 3 na Slovensku). Organizačne sa podieľal na usporiadaní vedeckých a odborných-popularizačných podujatí, resp. bol členom vedeckých/programových rád a odborným garantom niekoľkých medzinárodných konferencií, seminárov a kolokvií, verejných výstav (2017; 2022) a letných škôl (napr. letná škola židovsko-kresťanských vzťahov v rokoch 2022 – 2024 v Košiciach, realizovaná v spolupráci s Trnavskou univerzitou a Židovským kultúrnym inštitútom). Sám bol spoluautorom dvoch odborných výstav pre verejnosť („Nezabudnuteľní“ /2013/ vo viacerých mestách východného Slovenska; „Not Forgotten – the destiny of some and their heroism“ /2013/, Jeruzalem, Izrael). O jeho odbornosti svedčí aj expertízna a posudzovateľská činnosť – predovšetkým recenzovanie množstva štúdií pre vedecké časopisy na Slovensku a v zahraničí, 20 posudkov na vedecké monografie a zborníky, 10 expertíz na projekty domácich grantových schém (VEGA a KEGA); taktiež odborná spolupráca a konzultácie pri tvorbe 4 dokumentárnych filmov zameraných na

problematiku prenasledovania Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v 2. pol. 20. storočia a holokaustu (2015 – 2016; 2022). Napokon aj pozvanie do viacerých rozhlasových a televíznych relácií RTVS (napr. SK Dejiny, Večera s Havranom, Encyklopédia spravodlivých, Sféry dôverné atď.) a diskusných verejných panelov (napr. Diskusné večery Ústavu pamäti národa) – dokladajú záujem o doc. P. Borzu ako renomovaného historika.

Osobitne je potrebné vyzdvihnúť participáciu inauguranta na vedení a riešení domácich a zahraničných vedecko-výskumných projektov. To poukazuje najmä na jeho živú vedecko-výskumnú aktivitu a profesionálne nasadenie. Doc. P. Borza bol zodpovedným riešiteľom (za svoje pracovisko) medzinárodného projektu podporeného Ministerstvom vedy a vysokého školstva Poľskej republiky (2018 – 2020; grantová schéma DIALOG), riešiteľom medzinárodného projektu EURIDICE European Inclusive Education for Digital Society, Social Innovation and Global Citizenship (konzorcium európskych univerzít v rámci programu Digital Europe Programme; 2024 – 2027). Bol vedúcim riešiteľom domáceho projektu VEGA (2017 – 2019) a spoluriešiteľom projektu APVV a KEGA, štyroch projektov VEGA (2008 – 2025).

Doc. P. Borza je rešpektovanou osobnosťou v domácej i zahraničnej vedeckej komunite. Svedčí o tom nielen jeho vedecko-výskumná a publikačná činnosť, ale aj členstvo v redakčných radách a vedeckých grémiách. Je členom redakčných a vedeckých rád viacerých vedeckých periodík na Slovensku a v zahraničí. Napr. časopisov: *Pamięć narodu* (ÚPN v Bratislave), *Notitiae historiae ecclesiasticae*, *Zeszyty Historyczne* WIN-u, *Folia Historica Cracoviensia*, *Polonia Maior Orientalis*, *Nasza Przyszłość*, *Trimarium*. Bol členom Vedeckej rady FF UPJŠ v Košiciach (2020 – 2023) a Rady Vysokých škôl Slovenskej republiky (2015 – 2017), je členom Vedeckej rady Slovenského historického ústavu v Ríme, bilaterálnej Slovensko-ukrajinskej komisie historikov pri Národnom komitáte historikov, členom Slovenskej historickej spoločnosti, The European Society of Catholic Theology, Slovak Society for Catholic Theology.

Inaugurant preukazuje kontinuitu nielen vo svojej vedecko-výskumnej, ale aj pedagogickej činnosti. V prípade plnenia kritérií a hodnotenia činnosti doc. P. Borzu vo vzdelávacej oblasti, platí, že ide o skúseného, aktívneho a zameraného vysokoškolského učiteľa. Prvé pedagogické (vysokoškolské) skúsenosti nadobudol inaugurant počas svojho pôsobenia na Gréckokatolíckej teologickej fakulte – Katedre historických vied (2009 – 2017) ako odborný asistent: vyučoval predmety z oblasti cirkevných dejín, dejín kresťanstva, dejín religii v študijnom programe religionistika, viedol diplomové práce a implementoval do vzdelania projekt KEGA. Po svojom nástupe na Katedru histórie FF UPJŠ v Košiciach (2017) prevzal na seba povinnosti spojené s obsadením funkcie docenta, resp. od roku 2023 profesorského miesta. V súčasnosti je osobou zodpovednou za rozvoj dvoch bakalárskych programov pracoviska v odbore historické vedy, podieľa sa na zabezpečovaní profilových predmetov na magisterských (2. stupňa) programoch v odbore historické vedy i učiteľstvo a pedagogické vedy. Svojou odbornosťou vplýva na obsah i kvalitu poskytovaného vzdelávania. Zabezpečuje výučbu predmetov, ktoré korešpondujú s jeho vlastným výskumným zameraním (súbor predmetov k svetovým dejinám 20. storočia, cirkevným dejinám), ako aj dejiny historiografie, historické prosemináre, dejepis v digitálnej ére, vedenie odborných praxí, exkurzií a záverečných prác. Niektoré predmety sám zaviedol a pripravil k nim učebné texty (učebnice – Kapitoly z dejín kresťanstva: od reformácie po 20. storočie /2011/, Na pomedzí Východu a Západu: Vybrané kapitoly z dejín východných kresťanov na Slovensku /2021/; skriptá – Kapitoly z dejín kresťanstva: dve tisícročia kresťanstva v Európe /2013/).

V rámci medzinárodného grantového projektu EURIDICE European Inclusive Education for Digital Society, Social Innovation and Global Citizenship doc. P. Borza sa podieľa na príprave kurikulu programu a jeho implementácie do praxe. Vypracoval návrh nového predmetu *Religion in a digital environment* a inovatívnym spôsobom prepojiť svoje odborné zameranie na cirkevné dejiny s rozvojom digitálnych kompetencií študentstva.

O pedagogických, ale i ľudských kvalitách inauguranta svedčí aj to, že doteraz úspešne viedol okolo 60 bakalárskych a diplomových prác. Oponoval niekoľko desiatok bakalárskych, magisterských a rigorózných prác. Ako vysokoškolský učiteľ, školiteľ a oponent pôsobí na treťom stupni vysokoškolského štúdia v študijnom programe slovenské dejiny. Úspešne si buduje vlastnú doktorandskú školu zameranú najmä na výskum vzťahu štátu a cirkvi v 20. storočí. Doposiaľ viedol 1 úspešne obhájenú doktorandku; v súčasnosti vedie 3 doktorandov po dizertačnej skúške a 2 pred dizertačnou skúškou. Oponoval 6 dizertačných prác aj na iných univerzitách na Slovensku (napr. KU v Ružomberku, PU v Prešove, UK v Bratislave). Doc. P. Borza je aj členom Rady odboru pre habilitačné a inauguračné konanie v odbore slovenské dejiny. Skúsenosti z vysokoškolského vzdelávacieho systému inaugurant zúročil vo funkcii prodekana pre kvalitu vysokoškolského štúdia FF UPJŠ (2021 – 2023) – koordinoval proces zosúlad'ovania 80 študijných programov v siedmich vedných odboroch realizovaných na fakulte a podieľal sa na tvorbe vnútorného systému kvality univerzity.

Pedagogický profil inauguranta dotvára aj jeho aktívne pôsobenie na stážach, prednáškových a mobilných pobytoch (NŠP SAIA; ERASMUS+) v zahraničí (Poľsko, Česká republika, Izrael). Na pozvanie gréckokatolíckeho biskupstva v Parma (Ohio, USA) v roku 2018 uskutočnil prednáškový pobyt, v rámci ktorého prednášal vybrané témy o gréckokatolíckej cirkvi a karpatských Rusínoch pre stredoškolských študentov a verejnosť v štátoch Ohio a Pensylvánia v USA. Absolvoval tiež dve medzinárodné školy zamerané na vzdelávanie o holokauste v Yad Vashem v Izraeli. Napokon inaugurant sa angažuje aj v oblasti celoživotného vzdelania a vyššie spomínanom organizovaní letných škôl židovsko-kresťanských vzťahov v Košiciach. Evidentne prácu so štujúcou mládežou berie ako svoje životné poslanie.

Osobne vnímam doc. ThDr. Petra Borzu, PhD. ako odborne a pedagogicky zdatného, skúseného, spoľahlivého a súčasne skromného a dobrosrdečného kolegu. Apercipujem ho ako osobnosť etablovanú v medzinárodnom historickom prostredí a stredoeurópskom výskumnom priestore. Zastávam názor, že uvedené vlastnosti uchádzača spolu s preukázanou erudíciou a výsledkami vo vedecko-pedagogickej sfére kvalifikujú na to, aby bol menovaný za profesora. Má všetky danosti byť prínosom nielen pre Univerzitu P. J. Šafárika v Košiciach, ale aj celospoločensky.

Po dôkladnom posúdení inaugurantom predloženej dokumentácie (v zmysle vyhlášky MŠ SR č. 246/2019 Z.z.) a na základe všetkých uvedených skutočností **odporúčam, aby Vedecká rada Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre schválila návrh na vymenovanie doc. ThDr. Petra Borzu, PhD. za profesora v odbore inauguračného konania história.**

V Banskej Bystrici 19. januára 2025.

prof. PhDr. Michal Šmigel', PhD.